

**De taalcompetentie in het Nederlands van studenten
moet worden bevorderd.**

Maar hoe dan?

Carel Jansen

emeritus hoogleraar Rijksuniversiteit Groningen /
navorsingsgenoot (research fellow) Taalsentrum Universiteit Stellenbosch

OPeRA workshop

Amsterdam, 9 oktober 2025

Situatie in de politieke besluitvorming (1)

Memorie van toelichting bij wetsvoorstel *Internationalisering in balans*, in 2024 door minister Dijkgraaf voorgelegd aan het parlement, en op dit punt niet gewijzigd door zijn opvolgers:

- De regering stelt zich ten doel dat bij zowel Nederlandstalige als anderstalige studenten de **taalvaardigheid in het Nederlands** wordt bevorderd.

Situatie in de politieke besluitvorming (2)

Memorie van toelichting:

- Voor **Nederlandstalige studenten** is het doel om academische en professionele taalcompetentie in het Nederlands te bevorderen. Op die manier wil de overheid ervoor zorgen dat zij voldoende voorbereid zijn op een Nederlandstalige arbeidsmarkt.
- Met **taalcompetentie** wordt hier aangesloten bij de definitie in het rapport *Taalcompetentie in het Nederlands van Nederlandstalige studenten in het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen* (Taalunie, 2022).

Taalcompetentie in het Nederlands

De kennis, de vaardigheden en de attitudes

- die voor Nederlandstalige studenten een voorwaarde vormen
- om tijdens en na hun opleiding
- de Nederlandse taal te gebruiken om adequaat en doelgericht te communiceren
- en daarbij te putten uit een breed talig repertoire
- met zowel een algemene als een vakspecifieke component.

Situatie in het hoger onderwijs (1)

- Van universitaire studenten met een diploma van een Nederlandstalige middelbare school wordt verwacht dat ze het **Nederlands** goed beheersen.
 - Het **feitelijk niveau** blijft daar vaak bij **achter**.
- “De problemen zijn het meest manifest op het vlak van **schrijven**, maar er kunnen zich ook serieuze moeilijkheden voordoen wanneer studenten moeten **lezen** op een boventekstueel niveau, of wanneer ze tijdens colleges moeten **luisteren en aantekeningen maken**.”

[Taalcompetentie in het Nederlands van Nederlandstalige studenten in het hoger onderwijs in Nederland en Vlaanderen (Taalunie, 2022)]

Situatie in het hoger onderwijs (2)

Warps et al. (2021), vragenlijstonderzoek in opdracht van SLO en OCW

- Deelnemers: docenten, studieadviseurs, aansluitingscoördinatoren en studieloopbaanbegeleiders uit het mbo (396), hbo (537) en wo (281)
- Ook werden bestaande onderzoeksbronnen geraadpleegd, voor ervaringen van studenten die van voortgezet naar vervolgonderwijs zijn gegaan.

[Verwijzingen in Inspectierapport over de staat van het onderwijs (2023); Memorie van toelichting bij wetsvoorstel *Internationalisering in balans* (2024)]

“Van de elf leergebieden is **Nederlands** veruit het vaakst van toepassing op de verbeterpunten in alle drie de onderwijstypen.”

Tabel 7: Matrix leergebieden en onderwijstypen (percentages t.o.v. totaal aantal verbeterpunten)

	Mbo	Hbo	Wo	Totaal
Nederlands	27%	29%	32%	29%
Rekenen en wiskunde	18%	10%	10%	13%
Engels en andere moderne vreemde talen	7%	11%	18%	12%
Mens en maatschappij	8%	10%	12%	10%
Burgerschap	12%	9%	7%	9%
Digitale geletterdheid	11%	6%	7%	8%
Beroepsgerichte vakken	20%			6%
Mens en natuur	3%	5%	6%	5%
Kunst en cultuur	2%	5%	5%	4%
Klassieke talen en cultuur			6%	1%
Bewegen en sport	1%	1%	0%	1%
Ander leergebied, namelijk:	5%	5%	5%	5%
Geen specifiek leergebied	43%	48%	45%	46%
N=100% (totaal aantal verbeterpunten)	986	1384	743	3.113

De taalcompetentie in het Nederlands moet worden bevorderd (1)

Aan het eind van hun opleiding moeten studenten:

- zich **bewust zijn** van het belang van taal en van de eigen taalcompetentie;
- verschillende soorten geschreven en gesproken informatie kunnen **begrijpen**;
- doelgericht verschillende soorten geschreven en gesproken informatie kunnen **verwerken**;
- doelgericht en adequaat in verschillende contexten kunnen **communiceren**.

[Vanhooren & Wulftange, *Taalcompetent in het hoger onderwijs*, Taalunie, 2022, p. 9]

De taalcompetentie in het Nederlands moet worden bevorderd (2)

- Het gaat dus om veel meer dan taalverzorging (spelling, interpunctie, taalfouten).

[Vanhooren & Wulftange, *Taalcompetent in het hoger onderwijs*, Taalunie, 2022, p.9]

Maar hoe dan? (1)

- Uiteraard is het aan **de opleidingen zelf** om te bepalen hoe ze de taalcompetentie van hun studenten het best kunnen bevorderen.
- Gekozen kan worden voor **afzonderlijke modules** waarin de betreffende competentie verder wordt ontwikkeld, of voor **doorlopende leerlijnen** waarin door vakdocenten op systematische wijze aan de taalcompetentie wordt gewerkt.

Maar hoe dan? (2)

- In de literatuur worden voor **doorlopende leerlijnen** de meest overtuigende argumenten gegeven.
- Gekozen kan ook worden voor een **gecombineerde aanpak**.

[zie Van Kruiningen et al. (2025) voor een review van onderzoek naar taal- en vakintegratie]

Maar hoe dan (3)

Zoals geldt voor al het onderwijs, is het ook hier wijs om een **didactisch ontwerp** te volgen, met vragen als:

- Wat is de **doelstelling** (opleiding, leerlijn, module, enz.)
- Hoe wordt de **beginsituatie** bepaald?
- Welke didactische **werkvormen** worden gekozen?
- Welke **leermiddelen** worden gebruikt?
- Hoe wordt nagegaan of de **doelstelling** is **bereikt**?

Maar hoe dan (4)

- Voor de bevordering van de taalcompetentie kunnen **voor alle vakken in een opleiding dezelfde leermiddelen** worden gekozen of ontwikkeld.
- Dat kan de gekozen leerlijnen versterken, en het geeft studenten en docenten een vast ankerpunt.

Maar hoe dan (5)

Als leermiddel om de taalcompetentie van studenten in een opleiding te bevorderen, kunnen behalve bestaande handboeken of eigen syllabi ook **AI-toepassingen** worden gebruikt.

- Voor **docenten** bijvoorbeeld een AI-assistent die is toegeneden op de inhoud van een handbook of syllabus,
- en die voorstellen doet voor lesplannen, feedback op teksten van studenten, PowerPoint-presentaties, toetsen, opdrachten, enzovoort.

Maar hoe dan (6)

Als leermiddel om de taalcompetentie van studenten in een opleiding te bevorderen, kunnen behalve bestaande handboeken of eigen syllabi ook **AI-toepassingen** worden gebruikt.

- Voor **studenten** bijvoorbeeld een AI-assistent die is toegeneden op de inhoud van een handbook of syllabus,
- en die acteert als coach voor verschillende aspecten van taalcompetentie, uitleg geeft, oefeningen en proeftoetsen levert, feedback op teksten geeft over gebruik – of juist niet – van AI, enzovoort.

Maar hoe dan (7)

Een voorbeeld van een **vraag aan een studentencoach**, ontwikkeld op basis van het handboek *Communicate as a Professional*:

Wanneer kan ik als student het beste wel of juist niet gebruik maken van AI?

Reactie van de studentencoach:

Gebruik AI vooral als **ondersteunend hulpmiddel**, niet als vervanger van je eigen denk- en schrijfwerk.

Jan Ekels (II): *Een schrijver die zijn pen versnijdt* (1784)

- Inderdaad, ook voor schrijvers die niet daadwerkelijk een spiegel boven hun bureau hebben hangen, is zelfreflectie een onontbeerlijk onderdeel van het schrijfproces.
- In iedere fase moet je bekijken of je tekst nog overeenkomt met wat je voor ogen stond, en of je tekst – of je plan – misschien bijstelling behoeft. Zo blijf je in figuurlijke zin steeds op je werk reflecteren - precies zoals de schrijver in het schilderij van Ekels dat in letterlijke zin voor de spiegel doet.

Leren schrijven is leren denken.

(Uit *Leren communiceren*, 9^e druk, 2025)

Tot zover een aantal van mijn ideeën over de bevordering van schrijfcompetentie.

Ik ben heel benieuwd naar die van u!